

INTERPRETĂRI TEORETICE ȘI METODOLOGICE ÎN DOMENIUL SOCIOLOGIEI PROBLEMELOR SOCIALE

1. Echivocitatea noțiunilor de „criză” și „problemă socială”

Limbajul cel mai obișnuit utilizat de către economiști, de oamenii politici sau de cultură, atunci când se referă la *problemele sociale* cu care se confruntă societatea românească în prezent, este acela al *CRIZEI*.

Noțiunea de criză, familiară atât specialistului, cât și nespecialistului, nu pare să ridice, cel puțin în aparență, dificultăți deosebite de receptare și înțelegere. Oricine poate conștientiza faptul că societatea românească pare incapabilă, astăzi, să soluționeze problemele determinate de evoluția sa prezentă și, cu atât mai puțin, problemele impuse de dezvoltarea sa în viitor.

Vehiculat prin mijloacele de comunicare în masă și devenind parte integrantă a discursului cotidian, *limbajul crizei* pare să domine majoritatea evaluărilor făcute actualei perioade de tranziție : anarhie economică, dereglare normativă, haos legislativ, liber arbitru ș.a.

Dincolo de orientările lor partizane sau neutre, aceste evaluări constată o stare reală de lucruri care afectează ansamblul structurilor și instituțiilor sociale și care determină proliferarea sferei problemelor sociale între care se pot menționa, pentru a enumera doar câteva : șomajul, sărăcia, scăderea abruptă a nivelului calității vieții și a indicatorilor demografici, infraționalitatea, delinvența juvenilă ș.a. Unele dintre acestea sînt moștenite din fostul regim, altele sînt generate de condițiile noi ale perioadei de tranziție.

Din punct de vedere al disciplinei noastre, limbajul crizei, la fel ca și noțiunea de criză însăși, trebuie privite cu precauție și rigoare metodologică.

Așa cum apare definită, în mod obișnuit, în literatura de specialitate, CRIZA desemnează, în ansamblul ei, *totalitatea perturbațiilor care afectează, în mod profund echilibrul și funcționarea normală a unei societăți făcînd-o incapabilă de a mai menține o ordine socială necesară*.

O asemenea definiție, tributară unei „teorii a echilibrului” susținută, mai ales, de economiști, nu apare clară pentru sociologi, care se pot întreba : *despre ce „echilibru” este vorba ? or, dacă acest echilibru poate fi posibil într-o societate, oricare ar fi ea ? ce înseamnă „funcționare normală” sau „ordine socială necesară” a societății ?* Numai într-o concepție economică „pură” se poate vorbi de echilibru, pe baza postulatului raționalității agenților economici și autoreglării prin mecanismele pieții. În sociologie, însă, acest postulat nu mai are validitate, deoarece agenții sociali nu numai că nu acționează în temeiul unei raționalități pure, așa cum o face *HOMO OECONOMICUS* (cel postulat de economiști), dar

pot dezvolta chiar acțiuni cu caracter irațional, determinate de reacții afective sau emoționale, dintre care unele îndreptate împotriva lor înșiși (este sugestiv, în acest sens, fenomenul *sinuciderilor* — una dintre temele fundamentale dezvoltate de către E. Durkheim).

Observând această tendință permanentă a individului social de a se opune postulatului raționalității, de a ignora, deci, regulile „jocului social”, deviind, adeseori, de la indicațiile rolurilor sociale, Vilfredo Pareto considera că majoritatea acțiunilor care au loc în viața socială au o natură *nonlogică*, ceea ce nu înseamnă că sînt și iraționale. Specificitatea lor rezidă în faptul că agentul nu cunoaște suficient situația socială în care se află implicat, nu este informat cum trebuie sau este supus unei opere de manipulare și, datorită acestor elemente, nu este în măsură să aleagă cele mai potrivite și eficiente mijloace în raport cu scopurile urmărite.

Iată deci, pentru a ne reintoarce la ideea de la care am plecat, că pentru sociolog noțiunea de *criză* — așa cum apare aceasta definită de economiști — este echivocă, evidențierea ei solicitînd, în mod imperios, un cadru de referință teoretic și, mai ales, instrumente metodologice adecvate.

În mod similar, noțiunea de *problemă socială* ca efect al crizei, ridică și ea multiple ambiguități și erori de interpretare. O listare exhaustivă a problemelor sociale din societatea românească de astăzi, prezentată atît specialiștilor, cît și nespecialiștilor, în scopul stabilirii unei ierarhii de priorități, ar da la iveală, în mod evident, nenumărate deosebiri între opiniile celor chestionați. Raportîndu-se la valori și priorități diferite oamenii nu au aceleași criterii de evaluare a ceea ce se desemnează generic sub denumirea de *problemă socială*. Unii dintre ei vor plasa șomajul sau scăderea calității vieții în capul listei amintite, alții vor considera criminalitatea sau delinvența juvenilă ca priorități absolute. O parte vor considera intensitatea dramatică a divorțurilor sau scăderea spectaculoasă a natalității drept probleme sociale, în timp ce o altă parte le va aprecia ca fenomene normale specifice unei societăți democratice care asigură dreptul individului de a decide asupra propriilor opțiuni.

Oamenii nu numai că definesc și văd problemele sociale în mod diferit, dar au adeseori tendința de a privi chiar problemele lor particulare ca probleme sociale.

Apare, deci, necesar elaborarea unui criteriu sau unui set de criterii care să facă posibilă definirea unitară a conținutului unei probleme sociale.

Evidențierea omogenă a acestor criterii a fost posibilă odată cu apariția, în ultimele 3 decenii, a unei orientări teoretice distincte denumite *sociologia problemelor sociale*.

În ce constă, de fapt, această orientare? Care sînt premisele și reperele ei fundamentale?

2. Abordări teoretice principale în sociologia problemelor sociale

Geneza sociologiei problemelor sociale a avut loc odată cu conștientizarea faptului că un număr mare de probleme sociale, în loc să fie considerate ca un obiect unitar de studiu pentru sociologi, erau tratate în mod separat, în cadrul unor discipline sociologice distincte. Pentru a

nu oferi decît un exemplu, problemele sociale determinate de dezorganizarea familiei interesau, în aceeași măsură sociologia familiei sau a populației, sociologia medicală, sociologia tineretului, sociologia delinvenței ș.a.m.d.

De aceea, sociologia problemelor sociale a apărut, de la început, ca o arie unificată de studiu care și-a propus să identifice, să evalueze și să ofere soluții acelor situații sociale pe care un număr mare de observatori le apreciază ca fiind neobișnuite, problematice sau implicînd o stare critică. Între aceste situații, care fac parte din perimetrul tradițional al sociologiei problemelor sociale, se pot menționa următoarele ca fiind mai importante: inegalitatea socială, sărăcia, șomajul, poluarea mediului, relațiile interrasiiale sau interetnice, dezorganizarea familiei, bătrînețea (vîrsta „a tr ia” — cum i se mai spune), criminalitatea ori delinvența în care sînt incluse prostituția, consumul de droguri și homosexualitatea, alcoolismul, bolile psihice, sinuciderile ș.a.m.d.

Să recunoaștem că o mare parte dintre ele se pot identifica chiar în societatea noastră românească, iar presa, radioul sau televiziunea ni le reamintesc zilnic.

Propunîndu-și să le studieze în mod unitar și articulat, în sensul că o anumită problemă poate genera alte probleme (sărăcia sau șomajul poate fi, de exemplu, o condiție favorizantă pentru delinvență), sociologia problemelor sociale nu beneficiază încă de o teorie cuprinzătoare, ci de un set de interpretări, fiecare caracterizată de o evaluare specifică și distinctă. Să menționăm doar cîteva dintre ele :

a. *Perspectiva morală a „patologiei sociale”*

A existat, mai întîi, în fazele timpurii ale constituirii sociologiei problemelor sociale, interpretarea bazată pe așa-numitul *model al „patologiei sociale”*, întemeiat pe analogia dintre organismul social și cel biologic. Această interpretare, tributară unui punct de vedere moral sau normativist, considera că orice societate funcționează ca un organism sănătos și echilibrat, dar există posibilitatea, la un moment dat, ca el să fie dominat de diferite perturbări sau patologii sociale, care împiedică funcționarea sa normală și dezirabilă. În consecință, societatea devine „bolnavă”, fiind afectată de multiple probleme sociale și de tendințe de devianță, adică de abateri de la normele de comportament presupuse ca avînd valabilitate universală. Asemenea stări patologice afectează atît structurile sociale, cît mai ales indivizii.

Propunîndu-și eradicarea acestor stări, prin intermediul reformelor, reprezentanții acestei interpretări condamnau, în mod aprioric, comportamentul așa-zis „imoral” al indivizilor, utilizînd evaluări morale cu caracter universalist potrivit cărora sănătatea morală a organismului social este un lucru dezirabil, deci *bun*, în timp ce patologia socială este o stare indezirabilă, *rea*, care trebuie înlăturată.

Din acest punct de vedere, interpretarea bazată pe modelul patologiei sociale era sprijinită de următoarele „mituri” (judecăți ale simțului comun) prejudecăți morale, utilizate ca teorii „naturale” ale problemelor sociale :

a. *problemele sociale sînt inevitabile* : violența, de pildă, sau sărăcia sînt componente inevitabile ale anumitor segmente de populație ;

b. aceste probleme se datoresc *incapacității sau imperfecțiunii morale a indivizilor* : de exemplu, cei mai săraci sînt leneși, iar sărăcia, ca și lenea, este imorală ;

c. *problemele sociale sînt o consecință a răului sau indezirabilului* : dacă există crime acestea se datoresc persoanelor, grupurilor sau valorilor „indezirabile”.

Introducerea acestor judecăți morale distorsionau conținutul real al fenomenului, care nu mai era analizat *așa cum este*, ci *așa cum trebuie să fie*, adică în raport cu o normă absolută, presupusă ca fiind universală, ignorîndu-se marea variabilitate a normativității în viața socială.

De aceea, preocupările practice ale adepților acestei orientări vizau nu înțelegerea și înlăturarea cauzelor, ci suprimarea efectelor, prin aplicarea unor măsuri terapeutice, care excludeau schimbarea socială, accentuînd necesitatea reformei. Aceste preocupări au dat naștere primelor anchete empirice de amploare care și-au propus să intervină, în mod operativ, în ameliorarea problemelor sociale generate de procesele de urbanizare sau industrializare.

b. *Perspectiva normativistă a „dezorganizării sociale”*

O altă interpretare asupra problemelor sociale, înrudită cu cea bazată pe modelul „patologiei sociale”, a fost cea a așa-numitei „dezorganizări sociale”.

Evaluările circumscrise acestei interpretări considerau că problemele sociale apar, mai ales, în cursul perioadelor de schimbare socială rapidă și bruscă, care, sporind tendințele de dezvoltare inegală, amplifică manifestările de dezorganizare socială și devianță individuală. Ca urmare a proceselor de modernizare (în primul rînd, urbanizarea și industrializarea), ordinea socială apare perturbată, nu mai există consens comun al membrilor societății asupra validității normelor și valorilor fundamentale, este dislocată coeziunea și dependența reciprocă între indivizi și instituții, și, în consecință, apar conflicte între sisteme normative diferite, nemăexistînd o înțelegere clară asupra modului în care trebuie sau nu să se comporte indivizii.

O asemenea interpretare puna, de fapt, în centrul analizei problema schimbărilor generate de trecerea de la societatea tradițională la cea modernă, în sensul mai restrîns al tranziției de la modul de viață rural la cel urban. Astfel, spre deosebire de ordinea socială din societățile rurale tradiționale, bazată pe organizare adecvată, pe consens normativ și valoric, pe relații armonioase între indivizi și pe slaba tendință de devianță, societățile urbane moderne sînt dominate de dezordine, conflicte normative ori valorice, raporturi tensionate între indivizi și tendințe puternice de devianță.

Aceste tendințe — subliniau reprezentanții acestei orientări — se manifestă, mai cu seamă în anumite arii locale, dezorganizate ale orașelor, așa-numitele „mahalale”, caracterizate prin diversitate și eterogenitate a populației, variabilitate normativă sau valorică și, implicit, prin rate înalte de infraționalitate, alcoolism, sinucidere, prostituție, tulburări psihice și alte forme de comportament deviant reprezentînd

tributul care trebuie, în mod obligatoriu, plătit extinderii urbanismului modern.

Concepția „dezorganizării sociale” opera de fapt cu două tipuri de evaluări :

a. o evaluare *culturalistă*, în baza căreia problemele sociale erau privite ca o consecință a dezorganizării sociale impuse de amestecul eterogen între norme și valori cu un conținut diferit, care pun în conflict orientarea normativă dobândită de indivizi în societatea de origine cu cea care trebuie urmată în societatea de adopție. Incapabili de a mai utiliza, în mod adecvat, indicațiile normative care se contrazic între ele, indivizii (cel mai adesea migrați sau imigranți) adoptă moduri de comportament deviant sau ilicit ;

b. o evaluare *ecologistă*, în raport cu care problemele sociale reprezintă un produs al localizării într-un spațiu geografic și social caracterizat de instabilitate, mobilitate puternică și presiuni scăzute de control social al conduitelor. De menționat că pe baza statisticilor criminalității sau bolilor psihice, cercetătorii raliați acestei orientări, au stabilit zone ecologice distincte de distribuție a locurilor unde infracțiunile sau tulburările psihice se manifestau cu cea mai mare intensitate.

Data fiind orientarea lor reformistă, majoritatea proiectelor de cercetare aplicate de reprezentanții acestei orientări au vizat îmbunătățirea condițiilor de viață ale comunităților urbane locale și optimizarea grupurilor de vecinătate ca soluție capabilă să restituie indivizilor sentimentul identității de grup, al participării la o conștiință comună menită să reinstituie consensul normativ și valoric.

Modelul teoretic al dezorganizării sociale are, însă, aceleași deficiențe ca și cel al patologiei sociale cu care este înrudit, întrucât noțiunea de patologie socială este transferată de la nivelul indivizilor la cel al comunităților. La fel ca și noțiunea de patologie socială, dezorganizarea socială ignoră variabilitatea contextelor normative, implicând judecăți de valoare doar din perspectiva evaluatorului, nu și a elementului evaluat. De aceea, soluțiile propuse pentru rezolvarea problemelor sociale pot fi convenabile numai evaluatorului, în timp ce identitatea și punctele de vedere ale grupului implicat în aceste probleme sînt ignorate și invalidate. Pe de altă parte, schimbarea socială este confundată cu dezorganizarea socială, omițindu-se faptul că pot exista schimbări sociale care să aibă un caracter organizat și planificat.

c. *Perspectiva psihologică a anomiei*

O a treia perspectivă teoretică în domeniul sociologiei problemelor sociale a fost aceea susținută de modelul „anomiei” propus pentru prima dată de către E. Durkheim.

Nu avem spațiul necesar să pătrundem în detaliile concepției lui Durkheim, dar se poate menționa că, în interpretarea sa, *anomia* (provenind de la termenul grecesc a nomos — lipsă de norme) este o stare, caracterizînd trecerea de la societatea tradițională la cea modernă și avînd următoarele semnificații principale :

a. *dereglare normativă* (incapacitatea societății de a se autoregla, de a asigura dependența reciprocă a părților și funcțiilor ei componente) ;

b. *dislocarea solidarității și integrării sociale* (absența unui consens comun asupra valorilor care trebuie urmărite de indivizi);

c. *disoluția socialității* (tendința de egoism și de individualizare excesivă în detrimentul coeziunii și cooperării comune între indivizi);

d. *absența unor limite pentru acțiunea umană* (care, lipsită fiind de repere morale, obiecte și finalități precise, se extinde dincolo de granițele permise de norme).

Profundind noțiunea de anomie, sociologii care și-au propus să o aplice la analiza problemelor sociale au distorsionat sensul ei originar, oferindu-i alte interpretări decât cea a lui Durkheim.

Pentru sociologul american, Robert Merton, de exemplu, anomia este echivalentă cu conflictul profund care se manifestă între mijloacele și scopurile acțiunii, între idealurile sociale și posibilitățile indivizilor de a le realiza pe căi ilicite sau legitime. Astfel o societate poate cere indivizilor să aleagă numai scopuri dezirabile, conforme cu valorile sale, dar le refuză, în același timp, mijloacele instituționale prin intermediul cărora pot avea acces la aceste scopuri.

Aceasta constituie o sursă profundă de generare a problemelor sociale, întrucât, pentru a atinge scopurile pe care societatea le aprobă, indivizii vor adopta mijloace cu caracter ilegal, care apar mult mai eficiente decât cele legitime.

În consecință, starea de anomie este caracterizată atât de *dezorientare normativă* (indivizii nu se mai pot adapta la scopurile culturale propuse de societate), cât și de *dezorganizare personală* (în sensul că unele grupuri care ignoră sau încalcă regulile sociale vor favoriza subculturi deviante în cadrul cărora indivizii vor dobîndi toate caracteristicile unor persoane inadaptate, nonconformiste, deviante, marginalizate ori desocializate, confruntate cu multiple probleme sociale pe care le vor genera la rîndul lor).

În consens cu această concepție, majoritatea interpretărilor care au aplicat ulterior modelul anomic la studiul problemelor sociale au psihologizat și chiar psihiatrizat conținutul noțiunii, convertind-o de la o stare socială la o stare individuală echivalentă cu *alienarea* (înstrăinarea indivizilor de comunitate). Aceasta a făcut ca într-o anumită perioadă, analiza problemelor sociale să se reducă la inventarierea, prin intermediul scalelor de atitudini, a trăsăturilor principale ale „indivizilor anomici” (în sensul impropriu în care a fost utilizat acest termen).

Leo Srole, (1956) psihiatru și sociolog american, de exemplu, și-a propus să măsoare starea de anomie individuală, cu ajutorul unei scale de atitudine care cuprindea cinci afirmații ce defineau modul de percepție a mediului social de către individ și locul unde se plasează acesta.

Menționăm aceste afirmații, deoarece ele au o mare actualitate pentru starea prezentă a societății noastre, deși au fost elaborate cu peste 3 decenii în urmă :

a. nu folosește prea mult să scrii oficialităților în cauză că nu sînt cu adevărat interesate de problemele oamenilor de rînd ;

b. astăzi, orice om trebuie să trăiască mai mult pentru prezent, lăsînd grijile pentru viitor ;

c. în pofida a ceea ce afirmă autoritățile, celor mai multor oameni le merge din ce în ce mai rău ;

d. nu are nici-un sens să aduci copii pe lume într-o vreme cînd lucrurile trebuie privite în viitor și nu în prezent ;

e. astăzi, nimeni nu mai poate ști cu certitudine pe cine se poate baza la nevoie.

De remarcă tulburătoarea rezonanță a acestor enunțuri pentru perioada pe care o parcurge, în prezent, societatea românească.

Scopul principal al psihiatrului american a fost acela de a ordona persoanele investigate de-a lungul unui continuum mergînd de la conștientizarea difuză a apartenenței individului la comunitate la perceperea înstrăinării aceluiași individ față de ceilalți. Anomia era considerată în acest sens ca o stare de alienare caracterizată de anxietate, incertitudine, egoism și fatalism și care reproduce de fapt trăsăturile anomice ale unui mediu social dominat de dezorganizare și multiple probleme sociale. Din acest punct de vedere, orientarea bazată pe modelul anomic este și ea înrudită cu cea bazată pe modelul dezorganizării sociale.

Asemenea încercări, de construcție a unor scale de atitudine prin intermediul cărora să se poată măsura modul de percepție de către indivizi a problemelor sociale și a situației anomice a diferitelor grupuri sociale, au fost extrem de frecvente în cercetarea sociologică (mai ales, cea de inspirație americană). Asemenea scale au fost aplicate populației de culoare, familiilor bolnavilor psihici, deținuților, alcoolicilor, foștilor combatanți în războiul din Vietnam, pensionarilor, adolescenților care au săvîrșit tentative de sinucidere și, nu în ultimul rînd, chiar studenților în sociologie.

Dar în acest mod, redusă la măsurarea atitudinilor, analiza problemelor sociale bazată pe modelul anomic deturneză sensul durkheimian și chiar mertonian al noțiunii, în favoarea promovării unui punct de vedere preponderent psihologist și psihiatric, care, dincolo de o serie de contribuții meritorii în domeniul empiric, a încălecat cu echivoacitate atît noțiunea de anomie, cît și cea de problemă socială.

d. Interpretarea din perspectiva „devianței”

Există, în fine, și o a patra interpretare a problemelor sociale, generată de o orientare behavioristă (comportamentalistă), care consideră că problemele sociale sînt produse, cu precădere, de indivizi, care fie că nu au capacitatea de a respecta indicațiile normative (incapacitatea lor este structurală, cum este cazul bolnavilor psihici), fie că încăleacă cu bună știință aceste indicații (ca în cazul violatorilor de norme, a devianților, infractorilor sau delinvenților), nu se pot conforma la exigențele adaptării și integrării sociale, contribuind la amplificarea problemelor sociale. Această incapacitate de adaptare — subliniază reprezentanții orientării behavioriste — este, cel mai adesea, situațională (nu structurală) în sensul că este produsă ca urmare a însușirii unui comportament în cadrul unei subculturi deviante, adică al unui grup caracterizat de valori și norme opuse celor socialmente dezirabile. Ca urmare, soluțiile de rezolvare a problemelor sociale vizează terapia individuală sau asistența socială întreprinsă la nivel microsocial, prin concentrarea eforturilor asupra resocializării indivizilor devianți. Și în acest caz, aceste soluții sînt elaborate din exterior și nu țin seama de punctul de vedere al indivizilor.

Desigur, există multiple abordări și interpretări ale genezei și modului de manifestare a problemelor sociale.

Ceea ce trebuie subliniat ca un fapt specific în legătură cu toate aceste interpretări (caracterizate atât printr-o serie de idei valide, cât și prin altele criticabile) este faptul că ele au permis constituirea unui cîmp unificat de studiu al problemelor sociale, caracterizat de următoarele elemente :

a. definirea noțiunii de problemă socială dintr-o perspectivă, mai mult sau mai puțin, unitară : o problemă socială este reprezentată, în acest sens, de orice condiție sau situație socială apreciată de un număr mare de experți ca fiind neobișnuită sau intolerabilă, pentru cea mai mare parte a societății, reprezentînd o discrepanță între aspirațiile ori valorile colectivității și realitatea socială dată ;

b. Cel mai adesea, problemele sociale sînt provocate de situațiile de criză, care constituie o întrerupere a modului obișnuit de viață a unei colectivități datorită unei situații neașteptate, în raport cu care răspunsurile tradiționale (modurile obișnuite de gîndire și acțiune) nu sînt adecvate ;

c. Majoritatea problemelor sociale, au cauze inerente sistemului însuși, datorîndu-se modului deficitar de organizare a societății motiv pentru care diferitele definiții ale problemelor sociale trebuie privite cu precauție : într-un fel vor defini problemele sociale grupurile privilegiate care dețin puterea și în alt fel vor defini aceste probleme grupurile sociale defavorizate (de aceea, noțiunea însăși de problemă socială are o puternică încărcătură ideologică, neputîndu-se sustrage evaluării făcute de pe o anumită poziție de clasă) ;

d. Definițiile problemelor sociale se schimbă în cursul timpului datorită mării variabilități a normelor și valorilor culturale, astfel că, într-o anumită perioadă istorică, ceea ce a reprezentat o problemă socială, în altă perioadă nu mai constituie o asemenea problemă sau invers.

Delincvența sau infraționalitatea, de exemplu, a constituit, pe rînd, o problemă de subnormalitate, deficiență psihică, o reacție la o frustrare, o tulburare emoțională, o atitudine față de sărăcie etc. ;

e. Soluțiile de rezolvare a problemelor sociale pot provoca ele însele apariția altor probleme sociale cu efecte secundare „perverse”. Legea poate constitui, în acest sens, o sursă importantă de probleme sociale, deși scopul ei principal poate fi reprezentat de încercarea de eradicare a unor probleme sociale distincte. De exemplu, legea prohibiției din S.U.A., care, și-a propus ameliorarea alcoolismului, a generat proliferarea crimei organizate. În România, un exemplu similar îl constituie Legea Fondului Funciar ale cărei carențe și deficiențe de reglementare și aplicare a determinat și determină încă multiple probleme sociale care nu și-au găsit soluționarea nici pînă în prezent. Într-o perspectivă mai largă, costurile oricăror schimbări sociale se concretizează în apariția și multiplicarea problemelor sociale ;

f. Încercările de rezolvare a problemelor sociale nu trebuie elaborate de pe pozițiile unei societăți prezumabil consensuale, ci ținînd seama de interesele diferite și chiar divergente ale diverselor grupuri sociale și, mai ales, de punctele de vedere particulare ale acestora. A ignora punctul de vedere al grupurilor sociale minoritare înseamnă, de fapt, a promova *statu-quo*-ul.

g. Intervenția statului în rezolvarea problemelor sociale are adeseori, rolul de a impune soluții paternaliste emanate de autoritatea puterii politice.

Pentru o serie de autori contemporani, printre care J. Habermas, rezolvarea problemelor sociale de către stat implică acapararea spațiului public și aplicarea unor tehnici represive și intervenții strategice cu rol manipulator, care nu fac altceva decât să erodeze profund societatea civilă colonizând-o în spațiul lumii private.

Există, în acest sens, *două interpretări contemporane de bază* cu privire la rolul statului în rezolvarea problemelor sociale :

a. cea care consideră statul, în mod paternalist, ca avînd funcția principală în domeniul politicii sociale, și care, prin legislații speciale prin instituirea unor practici de educație familială ori de protecție sau asistență socială a grupurilor defavorizate, impune în mod „taylorist”, un stil anumit de viață ;

b. interpretarea care consideră protecția și asistența socială acordată de către stat ca o intervenție brutală în sfera privată a cetățeanului, ale cărui acțiuni și conduite devin tot mai frecvent reglate ori manipulate de agențiile de control social (doctori, educatori, psihiatri, asistente sociale) etc.

În ambele interpretări, problema bunăstării sociale, ridicării nivelului calității vieții, rezolvării problemelor sociale implică mecanisme intervenționiste de control social, asistenții sociali și cei care contribuie la soluționarea problemelor sociale fiind adevărați „birocrati” ai bunăstării sociale, ce au rolul fundamental de a asigura ordinea socială și *establishment-ul*.

Toate elementele pe care le-am menționat, articulate între ele, au permis constituirea așa-numitei *paradigme a problemelor sociale*, care poate fi considerată ca fiind cea mai *generală*, dar și cea mai *provincială* arie de studiu a cunoașterii sociologice.

Generală, în sensul că toți sociologii recunosc faptul că există probleme sociale care trebuie rezolvate și provincială în sensul că interesul manifestat față de această arie de studiu s-a limitat în mare parte la sociologia americană. Pentru sociologia europeană studiul problemelor sociale se pune în mod diferit în termeni cum sînt bunăstarea, politica socială, asistența socială ș.a.

Marcată încă de ambiguitate, timiditate și erori, sociologia problemelor sociale oferă totuși posibilitatea unei analize coerente, unitare și sistematice a unui domeniu abordat, pînă la apariția sa, dintr-o perspectivă sectorială.

Dr. SORIN M. RĂDULESCU